

ภาพสะท้อนการศึกษาไทยหลังภาวะโควิด 2019 Reflection on Thai Education after COVID 2019

ธานินทร์ อินทรวิเศษ¹ ธนวัฒน์ เจริญญา² พิชญาภา ยวงสร้อย³

Thanin Intharawiset, Thanawat Jareoan-sa, Pitchayapa Yüang-sōi

บทคัดย่อ (Abstract)

ผลกระทบการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และผลของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี เป็นตัวเร่งก่อให้เกิดการพลิกผันในทุกภาคส่วน จากผลมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมที่รัฐบาลไทยและในหลายประเทศใช้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ภาคการศึกษาเป็นภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อปรับตัวของสถานศึกษาและผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ในภาวะความปกติใหม่ ภายใต้โจทย์เดิมของการศึกษาไทยในการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นไปที่การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจากการศึกษาประเด็นต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่เป็นโอกาสและความเสี่ยงในการปรับเปลี่ยนพัฒนาภาคการศึกษาไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 และในระยะยาวให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการ ความเปลี่ยนแปลงของโลกและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ซึ่งควรคำนึงถึงความต้องการทักษะความรู้ที่รอบด้านและการเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล

คำสำคัญ (Keyword): ภาวะความปกติใหม่; การศึกษาไทย

Received: 2020-11-13 Revised: 2021-01-15 Accepted: 2021-01-19

¹ สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Education Technology and Communication Faculty of Education, Naresuan University.
E-mail: thanini61@nu.ac.th

² สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Education Technology and Communication Faculty of Education, Naresuan University.
E-mail: thanawatj@nu.ac.th

³ สาขาวิชาสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Education Technology and Communication Faculty of Education, Naresuan University.
E-mail: khunnueng09@gmail.com

Abstract

The impact of the Coronavirus 2019 pandemic and also the results of the leap in technology as a catalyst have resulted during a turnaround all told sectors as a results of the Social Distancing measures that the Thai government and In several countries, it's used to prevent the spread of the virus, the education sector is that the sector that is directly affected by the adaptation of academics institutes and teachers to manage learning within the New Normal underneath the original problem of Thai education in teaching and learning should specialize in the event of skills and lifelong learning, from that the varied problems with study mirror the factors that are opportunities and risks within the development of the education in Thailand after the COVID-19 pandemic situation and in the long-term to be ready to meet the needs and changes of the world and be able to learn throughout life.

Keyword: New normal; Thailand education

บทนำ (Introduction)

จากผลกระทบการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และผลของการเปลี่ยนอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี เป็นตัวเร่งก่อให้เกิดการพลิกผัน (Disruption) ในทุกภาคส่วน ที่ต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาเพื่อปรับและเปลี่ยนตนเอง (Transform) ให้สามารถรับมือได้อย่างยืดหยุ่นและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ภาคการศึกษาเป็นภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงที่ต้องปรับการเรียนการสอนอย่างปัจจุบันทันด่วน เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ (กฤษฎา เสกตระกูล, 2563)

มาตรการสำคัญที่รัฐบาลไทยและในหลายประเทศใช้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสคือ มาตรการกึ่งปิดเมือง (Semi-lockdown) และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) สถานศึกษาต่าง ๆ ได้ปรับเปลี่ยนแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์เพื่อตอบโจทย์ให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้จากสถานที่อื่น ๆ นอกเหนือจากห้องเรียน ผลจากการดำเนินการปรับตัวของภาคการศึกษาแสดงให้เห็นถึงโอกาสและปัจจัยเสี่ยงในการปรับตัวของการศึกษาไทยหลังภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาถึงปรับตัวของสถานศึกษาและผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ในภาวะความปกติใหม่ (New Normal)

ที่เป็นโจทย์สำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเน้นในการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ของผู้เรียน ภายใต้โจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตมากยิ่งขึ้น (จิรายุ รุจิพงษ์วาทิ, 2563; เสาวรัจ รัตนคำฟู, 2563)

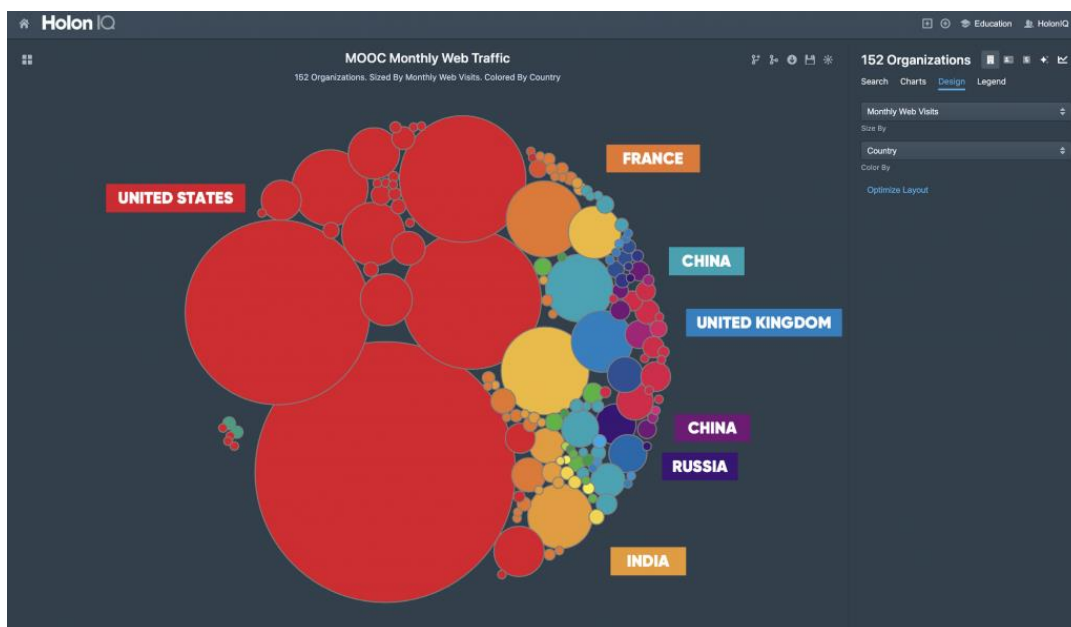
โจทย์ของการศึกษาไทยและต่างประเทศภายใต้สภาวะการณ์การแพร่ระบาดโควิด 2019

การแพร่ระบาดไวรัสโควิด 2019 เด็กและเยาวชนจำนวน 1.8 พันล้านคนได้รับผลกระทบจากการปิดชั่วคราวของสถานศึกษากว่า 180 ประเทศ ในประเทศไทยได้ใช้มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เพื่อลดการแพร่ระบาดของไวรัส โดยการปิดสถานที่สาธารณะรวมทั้ง โรงเรียน และมหาวิทยาลัย เพื่อหลีกเลี่ยงการรวมตัวกันของกลุ่มคนจำนวนมาก ส่งผลให้ภาคของการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาเป็นวิธีการสอนทางไกลด้วยแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (Online learning platform) เช่น Massive Open Online Courseware (MOOC) หรือแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ผู้สอนจัดการเรียนในห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) หรือใช้การถ่ายทอดการสอนผ่านสัญญาณโทรทัศน์ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนต่อที่บ้านได้ขณะปิดโรงเรียน (World Bank EdTech team, 2020; พงศ์ทัต วนิชานันท์, 2563)

นอกจากผลกระทบจากภาวะการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสแล้ว การพลิกผัน (Disruption) ในด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจส่งผลให้ภาคการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแบบก้าวกระโดด การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นไปที่การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานซึ่งมีปัจจัยการเพิ่มทักษะและความชำนาญในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งที่สำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ การออกแบบหลักสูตรหรือเนื้อหาการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางนั้น จึงจำเป็นต้องจัดรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวก (facilitate) สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่สนับสนุนนวัตกรรม รวมไปถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่แท้จริงของการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จึงถือเป็นความท้าทายของการปรับเปลี่ยน ที่ไม่ใช่แค่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์โควิด-19 เท่านั้น แต่ควรเป็นการ “เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส” ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีกว่าเดิม โดยมีโอกาสและปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ต่อการสรุปผลเพื่อวางแผนดังนี้ (101world, 2563a; Cahapay, 2020, 2)

1. โอกาสของการศึกษาไทยหลังหลังภาวะโควิด 2019

ในโลกแห่งเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งโควิดที่ได้เข้ามาเร่ง Adoption ของการใช้ เทคโนโลยีในภาคการศึกษา ทั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยมีความต้องการบริการ Online learning platform ทั้งในลักษณะที่สถาบันการศึกษาพัฒนาขึ้นเอง หรือมีผู้พัฒนาระบบเพื่อให้ใช้ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิด Startups เพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับกับความต้องการใช้บริการการเรียนทางไกล เช่น Microsoft teams, Google classroom, Zoom, Coursera, edX, Udemy และ MOOC เป็นต้น หรือการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มอย่าง การเรียนภาษาอังกฤษ หรือภาษาที่สาม จากเจ้าของภาษาโดยตรงที่อยู่อีกซีกโลก เช่น Voxy, Engoo เป็นต้น เพื่อตอบสนองรูปแบบวิธีการเรียนรู้วิถีใหม่ของการเรียนรู้ของสำหรับบุคคลไปในทิศทางที่ประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้มีความเฉพาะเป็นส่วนบุคคล (Personalized Learning) (Chairatchaneeboon, 2563; LangworthyและNeufeld, 2017)

ภาพที่ 1 ข้อมูลยอดเข้าชมสื่อการเรียนออนไลน์จากแพลตฟอร์ม HoloniQ

ที่มา: (HoloniQ, 2020)

จากภาพที่ 1 แสดงข้อมูลยอดเข้าชมสื่อการเรียนออนไลน์จากแพลตฟอร์ม HoloniQ .ในเดือนมิถุนายน 2563 ที่ผ่านมามีจำนวนมากถึง 500 ร้อยล้านวิวทั่วโลก สะท้อนเห็นว่าการเรียนรู้ที่ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว การเรียนรู้ก็สามารถถูกเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และการศึกษาที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะวัยนักเรียนเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากโจทย์เรื่องการศึกษาในโลกที่ผ่านมา

มามุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแบบแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะทาง เช่น เมื่อเลือกเรียนวิศวกรรมแล้ว ก็ต้องเลือกเจาะสาขาแยกไปอีกอย่างวิศวกรรมเคมี วิศวกรรมไฟฟ้า เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจำเป็นประเมินว่าทักษะที่ต้องการจะครบรอบด้านในอนาคตเพิ่มมากขึ้น และความสำคัญของทักษะความชำนาญแบบเฉพาะทางจะลดลง แต่ละสาขาวิชาควรมีความเชื่อมโยงมากขึ้น

โดยสรุป จากข้อมูลรูปแบบวิธีการเรียนรู้แบบใหม่สามารถสรุปนำไปสู่การวางแผนหรือไตร่ตรองทั้งความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ในการป้องกันและโอกาสที่สร้างประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนภาคการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้ (101world, 2563b; Winthrop, 2020; กฤษฎา เสกตระกูล, 2563)

1.1 การจัดการเรียนแบบผสมผสานระหว่างในห้องเรียนจริงกับการเรียนทางไกลจะได้รับความนิยมมากขึ้น ในอดีตการศึกษาแบบระบบปิดเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ในอนาคตคนจะยอมรับได้กับการเรียนการสอนแบบ Blended learning โดยไม่ต้องเจอตัวคนเรียนคนสอนแบบเป็นๆ ต่อหน้าทั้ง 100% ของทั้งรายวิชา แต่ยังคงได้ Learning experiences ที่ดีกว่าเดิม ทั้งคนสอนและคนเรียนจะปรับตัวไปตามเทคโนโลยีการศึกษารูปแบบ Online learning platform ได้ปรับให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนแบบวิถีใหม่ จึงทำให้เป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น

1.2 การปรับตัวของวิชาชีพครู จะได้รับการยกย่องมากขึ้น โดยปกติคุณครูจะได้รับการยกย่องอยู่แล้วว่าเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่ 2 ของนักเรียน ช่วยกล่อมเกล่าให้ความรู้เพื่อให้เยาวชนของเราเป็นทั้งพลเมืองที่ดีและเก่ง ซึ่งเป็นที่มาว่าเราไม่ควรยกเลิกการเรียนแบบ Face-to-face learning ยิ่งถ้าโรคระบาดยังอยู่แม้ไม่รุนแรง และมีการอนุญาตให้เปิดการเรียนการสอนได้เท่ากับว่าพ่อแม่ผู้ปกครองฝากความปลอดภัยของลูกหลานไว้ที่ครู ในขณะเดียวกันครูก็ต้องยกระดับความรู้ทักษะด้าน Online learning ของตนเองอีกเพื่อใช้สอนเด็ก ๆ ก็ถือว่าเป็นงานที่หนักมาก ๆ

1.3 สรรพวิชาจะถูกปรับคุณภาพและพัฒนาขึ้นมาใหม่อย่างมาก การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ไปกับโลกยุคใหม่และเก็บรวบรวมอยู่ในฐานความรู้จะถูกจัดทำขึ้นทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก รวมทั้งนำไปขึ้นในระบบ Online learning ซึ่งนอกจากนักเรียนและครูจะใช้ได้แล้ว ผู้ปกครองผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจะสามารถเข้าไปดูย้อนหลังถึงความเหมาะสม ประสิทธิภาพ และมีลักษณะเชิงสาธารณะมากขึ้น ทั้งนี้รวมถึงการเรียนรู้แบบข้ามศาสตร์แต่ละสาขาวิชาควรมีความเชื่อมโยงมากขึ้น ซึ่งต้องทำความเข้าใจก่อนว่าการเรียนแบบข้ามสาขาไม่ใช่แค่การเรียนหลายสาขาท่านั้น แต่ต้องรู้ว่าต้องเชื่อมโยงหลายสาขาอย่างไร เพื่อให้เกิดความสัมพันธใหม่ แล้วนำไปสู่

การคิดค้นใหม่ โดยเทคโนโลยีเป็นศาสตร์หนึ่งที่จะต้องนำเข้ามาเรียนร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เช่น การเรียนสังคมวิทยาในอนาคต การลงพื้นที่อาจไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องใช้เทคโนโลยีช่วยประมวลผลข้อมูลให้เข้าใจทั้งภาพใหญ่และภาพเล็กไปพร้อมกัน

1.4 ความร่วมมือในเรื่องการศึกษาจะมีมากขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในอนาคตจะเกิดความร่วมมือมากขึ้นระหว่างครู ผู้พัฒนาเนื้อหา เป็นต้น ในลักษณะข้ามสถานศึกษาในระบบ Online learning อาจช่วยแบ่งปันครูที่ชำนาญและสอนเก่งในวิชาหนึ่งไปยังโรงเรียนอื่น ๆ หรือใช้เนื้อหาร่วมกันเพื่อประหยัดเวลาในการพัฒนา สามารถถกเถียงแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสำนักทฤษฎีต่าง ๆ ภายในศาสตร์ได้ และเชื่อมโยงระหว่างสาขาอื่น ช่วยลดช่องว่างของศาสตร์ความรู้ สามารถพัฒนาส่วนอื่น ๆ ที่ขาดอยู่ให้เกิดความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นต่อไป

สรุป ภาพรวมของโอกาสทางการศึกษาไทยหลังสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19 ได้สร้างภาวะความปกติใหม่ให้กับภาคการศึกษาอย่างก้าวกระโดด เมื่อวิเคราะห์จากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ทราบถึงปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤต หากมองในโจทย์ระยะยาวแล้วการปรับตัวของภาคการศึกษาควรเป็นไปตามเป้าหมายของเทรนด์การเรียนรู้ที่เน้นทักษะ มากกว่าการเรียนรู้ตามระบบหรือตามหลักสูตร ซึ่งปรากฏให้เห็นถึงเห็นคอร์สเรียนเกี่ยวกับทักษะใหม่ ๆ เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญหรือ Expert โดยตรง ใช้เวลาเรียนสั้นและสามารถนำทักษะนั้นมาใช้ได้ทันที แตกต่างจากการเรียนรู้ตามระบบที่ใช้เวลานาน ความรู้ที่ได้จะเป็นความรู้แบบรอบด้านไม่เจาะจงลงไปในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง การศึกษาค้นคว้าถึงข้อเท็จจริงจำเป็นต้องศาสตร์อื่น ๆ เข้ามาร่วมในการศึกษาด้วย

ดังนั้นการปรับตัวภาคการศึกษาของภาคการศึกษาในช่วงต้นให้เกิดประสิทธิภาพอันรวมไปถึงด้านการให้สนับสนุนกับผู้เรียนโดยตรง เช่น การพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น นวัตกรรมสื่อการสอนที่ใช้ทดแทนหรือเสริมการเรียนปฏิบัติการ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ ล้วนเป็นการตอบโจทย์ที่สามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสของการศึกษาไทยในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

2. ปัจจัยเสี่ยงการศึกษาไทยหลังภาวะโควิด 2019

สถานการณ์โควิด-19 ถึงแม้จะเป็นวิกฤตด้านสุขภาพ แต่วิกฤตครั้งนี้ก็เรียกร้องให้เราต้องหาวิธีการจัดการที่อยู่ภายใต้ศักยภาพของระบบสุขภาพแต่ละประเทศ เช่น มาตรการกึ่งปิดเมือง (Semi-lockdown) และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เพื่อนำมาตอบ

โจทย์ลดการแพร่ระบาด เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญตั้งแต่การทำงานไปจนถึงการศึกษา ด้วยรูปแบบ Online platform ต่าง ๆ มาสนับสนุนให้สามารถทำงานและจัดการเรียนการสอนจากบ้าน หรือสถานที่ต่าง ๆ ได้ หากมองในภาคของการศึกษานอกจากการนำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาสำคัญ คือ “ช่องว่างทางดิจิทัล” อ้างอิงถึงปริมาณการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลของประชากรไทย จากการไม่มีคอมพิวเตอร์ใช้ที่บ้าน ประเทศไทยมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์เพียงและเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี พศ. 2562 พบว่าครัวเรือนที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ร้อยละ 15.9 จากจำนวนประชากรทั้งหมดและมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตร้อยละ 74.6 ที่ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นและความเสี่ยงอื่น ๆ ดังนี้ (Chairatchaneeboon, 2563; กองสถิติพยากรณ์, 2563, p. 30; ณิชชา พิทยาพงศกร, 2563; ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์, 2563; เสาวรัช รัตนคำฟู, 2563)

2.1 เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากการใช้เทคโนโลยี เนื่องจากการศึกษามีองค์ประกอบและโครงสร้างมากมาย การจัดการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์ที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพสูงสำหรับผู้เรียนทุกคน ต้องพึ่งพาหลายปัจจัย ทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และความพร้อมของครอบครัวและนักเรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะที่มาจากครอบครัวที่ยากจนถูกทิ้งไว้ข้างหลัง เพื่อให้การศึกษาของไทยมีผลสัมฤทธิ์ในการสร้างทักษะแก่ผู้เรียนไม่ด้อยไปกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาที่ต้องอาศัยการปฏิบัติมาก การลดช่องว่างที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งในภาคการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชนในการสนับสนุนปัจจัย หรือทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้ประเทศไทยสามารถผ่านพ้นวิกฤติครั้งนี้

2.2 ภาระงานหรือการปรับตัวของผู้สอนและสถานศึกษาที่หนักขึ้น หลังภาวะวิกฤตเมื่อโรงเรียนกลับมาเปิดการเรียนการสอนได้เท่ากับว่าพ่อแม่ผู้ปกครองฝากความปลอดภัยของลูกหลานไว้ที่ครูและสถานศึกษา ดังนั้นนอกจากด้านความหวังผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาแล้ว มาตรการความปลอดภัยทางสาธารณสุขที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับองค์กร UNICEF อย่างเคร่งครัด ซึ่งในขณะเดียวกันครูก็ต้องยกระดับความรู้ทักษะด้าน Online learning ของตนเองอีกเพื่อใช้สอนเด็ก ๆ การออกแบบหลักสูตรหรือเนื้อหาการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางจำเป็นต้องจัดรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องหน้าที่อำนวยความสะดวก (Facilitate) ด้วย จึงเป็นคำถามที่สำคัญคือบทบาทหน้าที่ของครูจะเป็นอย่างไร ซึ่งทัศนคติ

ของครูผู้สอนบางท่านยังมองว่า เด็กต้องรับฟังคำสั่ง หรือครูรู้ดีกว่าเด็ก ทำให้บรรยากาศการเรียนเกิดความตึงเครียดมากขึ้น การปรับเปลี่ยน Mindset หรือทัศนคติของผู้สอนในระบบอย่างไร ให้เกิดการมีส่วนร่วมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.3 ความไม่ยืดหยุ่นในหลักสูตรแกนกลางที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ ระบบการศึกษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากปัจจัยขับเคลื่อนจำนวนมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ เช่น สภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ด้านสังคม เช่น โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยี เช่น Disruptive Technology เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความต้องการในทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่น ความเป็นผู้นำ การทำกิจกรรมจิตอาสา การทำงานเป็นทีม หรือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งถึงแม้ไม่มีสถานการณ์โควิด-19 ภาคการศึกษาก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นการเรียนรู้ทักษะนอกเรียนเพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโลกปัจจุบัน ทางสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(TDRI) เองก็ได้มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการประเมินทักษะ Soft Skills และ Performance ในเด็กนักเรียนที่สอดคล้องกับทักษะที่เปลี่ยนแปลงไปที่ทักษะ Soft Skills ที่กลายมาเป็น Essential Skills ของศตวรรษที่ 21

หากศึกษาย้อนไปในหลักสูตรการศึกษาไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของการศึกษาภาคสามัญ ทั้งด้านตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมิน ยังคงขาดความชัดเจนในเรื่องทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญ ทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (Adaptability) ความเข้าใจอกเข้าใจผู้อื่น มี Global Mindset มองตัวเองเป็นพลเมืองโลก และมองผู้อื่นด้วยความเชื่อมโยงกันในระดับโลก มีความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์เวลาเจอเหตุการณ์ไม่คาดฝัน (Resilient) รวมถึงเรื่องความรู้ (Literacy) ใหม่ ๆ เช่น ทักษะด้านดิจิทัล (Digital Literacy) หรือการเงิน (Financial Literacy) และทักษะการจัดการตัวเอง ภาวะผู้นำ การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ดังนั้นสิ่งที่ควรคำนึงคือการเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ ความยืดหยุ่นในการใช้เวลาและการเลือกรูปแบบการเรียนรู้จะทำให้ครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล (Personalized Learning) ได้ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจในการกำหนดตัวชี้วัด “ต้องรู้” และ “ควรรู้” ในเนื้อหาของแต่ละช่วงวัยที่ชัดเจน ระหว่างกระทรวงศึกษา

สถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียน ให้ทราบถึงหน้าที่และบทบาทของตนเองในการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปจากการศึกษาผลกระทบสถานการณ์แพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 พบถึงปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงโอกาสและความเสี่ยงที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นหลังสถานการณ์แพร่ระบาด ที่สามารถวางแผนและนโยบายในการปรับเปลี่ยนภาคการศึกษาจากภาวะวิกฤติให้เป็นโอกาสในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีกว่าเดิม สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของตลาดแรงงานโลกและรวมไปถึงในภาวะความปกติใหม่ (New Normal) ให้สามารถบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่ประชากรสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตมากยิ่งขึ้น ซึ่งภาพรวมในระยะยาวปัจจัยโอกาสที่สำคัญของภาคการศึกษาไทยคือการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาร่วมพัฒนารูปแบบวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ที่เน้นทักษะความรู้ที่รอบด้าน มากกว่าการเรียนรู้ตามระบบหรือตามหลักสูตรด้วยความยืดหยุ่นทั้งโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลได้สูงสุด

เอกสารอ้างอิง (References)

- 101world. (2563a). การใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น = ‘ความเหลื่อมล้ำ’ ทางการศึกษาเพิ่มขึ้น? : ‘โรคใหม่’ สร้าง ‘โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่’ : อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.the101.world/future-of-thai-education-after-covid19/>, [16 กรกฎาคม 2563]
- 101world. (2563b). การเรียนข้ามศาสตร์ และสร้างความเห็นอกเห็นใจ ทิศทางใหม่ของโลก การศึกษา. ‘โรคใหม่’ สร้าง ‘โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่’ : อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.the101.world/future-of-thai-education-after-covid19/>, [13 กรกฎาคม 2563]
- Cahapay, M. B. (2020). "Rethinking Education in the New Normal Post-COVID-19 Era: A Curriculum Studies Perspective". *AQUADEMIA*, 4(2), 1-5.
- Chairatchaneeboon, M. (2563). 4 เทรนด์การศึกษา โรงเรียนแห่งศตวรรษที่ 21. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.disruptignite.com/blog/school-of-the-future>, [12 กรกฎาคม 2563]

- HoloniQ. (2020). **2.5x Global MOOC Web Traffic**. [ออนไลน์].แหล่งที่มา:
<https://www.holoniq.com/notes/global-mooc-web-traffic-benchmarks/>,
[July 10th 2020]
- Langworthy, M., และNeufeld, P. (2017). Futures Challenge, and 21C Learning Design
Fresno Personalized Learning Initiative: Year 1 Report. Redmond: Microsoft.
- Winthrop, R. (2020). **Top 10 risks and opportunities for education in the face of COVID-19**. EDUCATION PLUS DEVELOPMENT [ออนไลน์].แหล่งที่มา:
<https://www.brookings.edu/blog/education-plus-development/2020/04/10/top-10-risks-and-opportunities-for-education-in-the-face-of-covid-19/>, [July 10th 2020]
- World Bank EdTech team. (2020). **DIGITAL TECHNOLOGIES IN EDUCATION**. UNDERSTANDING POVERTY [ออนไลน์].แหล่งที่มา:
<https://www.worldbank.org/en/topic/edutech#1>, [July 15 2020]
- กฤษฎา เสกตระกูล. (2563). โลกหลังวิกฤติ Covid-19 (ตอนที่ 6). ห้องเรียนผู้ประกอบการ [ออนไลน์].แหล่งที่มา:
<https://www.set.or.th/set/enterprise/article/detail.do?contentId=7057>, [10 กรกฎาคม 2563]
- กองสถิติพยากรณ์. (2563). สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจการมีใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2562.
- จิรายุ รุจิพงษ์วาที. (2563). สอวช. คาดการณ์ความเปลี่ยนแปลง หลังโควิดคลี่คลาย ชี้อาชีพศึกษาไทยจะเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ มหาวิทยาลัยปรับตัวเปิดสาขาใหม่เพิ่มมากขึ้น นักศึกษา ลงช่วยพัฒนาชุมชน เกิดสตาร์ทอัพแนวใหม่จำนวนมาก สถาบันการศึกษาก้าวเข้าสู่ “โรงเรียนนิวนอร์มัล”. [ออนไลน์].แหล่งที่มา:
<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/33552>, [11 กรกฎาคม 2563]
- ณิชา พิทยาพงศกร. (2563). **New Normal** ของการศึกษาไทยคืออะไร เมื่อการเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education/>, [11 กรกฎาคม 2563]

พงศ์ทัต วนิชนันท์. (2563). การศึกษาพื้นฐานในยุค โควิด-19: จะเปิด-ปิดโรงเรียนอย่างไร?

[ออนไลน์].แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/2020/05/basic-education-in-covid-19-crisis-reopening-school-after-lockdown/>, [10 กรกฎาคม 2020]

ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์. (2563). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. [ออนไลน์].แหล่งที่มา:

<https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/>, [15 กรกฎาคม 2563]

เสาวรัจ รัตนคำฟู. (2563). วิฤตโควิด-19 รัฐต้องเร่งลดช่องว่างดิจิทัล เพื่อความเท่าเทียมใน

ห้องเรียนออนไลน์. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/2020/04/digital-divide-online-education-inequalities/>, [10 กรกฎาคม 2563]